

Vízkereszt ünnepe

► Mt 2,1–12

Meglátjuk az ő dicsőségét?

Vízkereszt ünnepéről

A görög-latin elnevezés Epiphania Domini, vagyis az Úr megjelenése, amely az egész világra kiható isteni dicsőség felragyogását jelzi. A magyar nyelvben elterjedt vízkereszt kifejezés a katolikus egyház gyakorlatában fellelhető víz vagy tömjén szentelésének szertartását foglalja magában. Keleten már a 3. századtól ünnepelték, és az ortodox egyházban a mai napig ezen a napon ünneplik az inkarnáció csodálatos, de egyben az emberi értelem számára megmagyarázhatatlan eseményét, a karácsonyt. A nyugati kereszténység később, csupán a 4. századtól veszi fel ünnepei sorába, de egyben ki is egészíti annak jelentéstár-

talmát. Egyrészt marad a karácsonyi ünnepkört lezáró jelleg, másrészt azonban az egyház miszióját hozza be az ünnep gondolatiságába. Az ősegyház evangéliuma (Mt 2,1–12), amely kivétel nélkül minden textusrendben azonos hivatkozásként szerepel, a napkeleti bölcsek érkezésében a betlehemi eseménysorozatot, valamint annak egész világra kiterjedő hatását meggyőző módon tárja az olvasó elé.

Amit a textusról tudni kell

Máté arról ír, hogy Heródes király idején született Jézus. Az ő uralkodása alatt megszületni nem

lehetett biztonságos, azonban Isten gondolatai és útja az emberiséghez nélkülöz minden emberi logikát (Ézs 55,8). Születésének történetében láthatjuk, hogy az Atya vonz hozzá sokakat (Jn 6,44). A bölcsek megjelölés (μάγοι) papi feladatokat ellátó személyt takar, később az Újszövetségben így nevezték a varázslókat (ApCsel 8,9; 13,6.8). Különös jelentősége van annak, hogy Jézushoz éppen ők érkeznek, és nem a zsidóság választott prominens képviselői (Mt 11,25). Királynak először Arles-i Szent Caesarius (469–543) nevezi őket egyik beszédében, a népies egyházművészet pedig különféle bőrszínekkel ábrázolja.

Napkeleten (ἐν τῇ ἀνατολῇ) látták feltűnni a csillagot. A kifejezés többes számban jelentene keletet, egyes számban inkább a csillag felkelését/megjelenését. Mi ez a különös „jel”, amely ilyen hatást ér el tudós embereknél? Johannes Kepler úgy gondolta, hogy a Jupiter és Szaturnusz konjunkciója lehetett ez az égi jelenség. Mások szerint „Jákóbból jövő csillag” (4Móz 24,17). A probléma ezzel egyrészt, hogy Máté, aki gyakran idézi az Ószövetséget, sehol nem hivatkozik rá. Másrészt az evangéliumban szereplő csillag nem analóg Jézussal. Lehetett akármilyen, igazi célja Jézushoz vezetni őket. Heródes kérdésére prófétai idézettel válaszolnak a főpapok, de az idézet nem követi pontosan sem az eredeti héber szöveget, sem a Septuagintát. A mikeási idézetbe (Mik 5,1.3) beolvad Sámuel második könyvéből az 5,2 vers. Bár a főpapok helyesen értelmezik az ószövetségi próféciát, mégsem követik azt. Nem lépnek rá a jézusi útra. Később majd ezt veti a szemükre Jézus (Mt 23,3).

Heródes kérésére a bölcsek beszámolnak arról, mikor mutatott meg nekik (φαινομένου – part. impf.) a különös jelenség. A nyelvi szerkezet passivum theologicum, vagyis a megmutatkozást valaki (Isten) okozza, az ő cselekvése, de ezt a nyelvtani forma elrejt. A bölcsek megtalálva a kisgyermeket (παιδίον), imádattal (προσκυνῆσαι – ind. aor.) köszöntik őt. Az európai uralkodók közül Nagy Sándor keleti hadjáratai idején vezette be

udvarában a tiszteletnek ezt a formáját. A mátéi szerkesztésben azonban már benne van az egyház hitvallása, Jézusban teljesednek be a messiási próféciák, őt adta Isten Izrael szabadítójául!

Ajándékokat visznek, aminek ószövetségi alapjait megtaláljuk Zsolt 72,10–11.15-ben, valamint Ézs 60,6-ban. A felsorolásban fellelhető Jézusnak az egyházban később dogmatikai alappá vált hármastiszte. A korai egyházatyák közül Irenaeus és Órigenész is az ajándékok lelki értelmét sugalmazzák: a szeretet aranyát, az ima tömjénét és a hit mirháját.

A bölcsek, miután álomban intést kaptak, más úton tértek vissza hazájukba. Az 1Kir 13,9-ben hasonló történettel találkozunk. Máté közlésének célja kettős: egyrészt, hogy a küldetés célja elérte végleges voltát, másrészt figyelmeztetés: kerülni Heródest!

A perikópa megértése

Máté evangélista arra irányítja olvasóinak értelmét, hogy a „távoli vidékről” érkező látogatók istenségnek kijáró hódolattal borulnak a királyi kisgyermek elé. A kontraszt éppen itt lesz érthető, hiszen a pogány mágusok imádattal tisztelik Jézust, míg a választott nép, akik közé jön, nem fogadják be (Jn 1,11). Miután ők elvetik Izrael született királyát, ezért Isten új Izraelt választ magának, akik Lélekben és igazságban imádják őt (Jn 4,23).

A gyermek Jézus körül olyanok fejezik ki imádatukat, akiket Isten mozdít ki, indít el, formál át megszokott élethelyzetükből. Itt nem elég csupán a szemlélődés, ha nem társul mellé az isteni szó. Példáuk az utókor olvasói felé rámutat, hogy hol kell keresni mindenkor Jézust. Mert aki elindul Isten vezetésében, annak szükséges Isten elkészített terve alapján az igében vezetettetni. Jézus gyermekségi történetében valójában minden fontos téma megfogalmazódik az olvasó számára, ami az evangélium lényeges központi üzeneteit hivatott hangsúlyozni.

Igehirdetési vázlat

„Indulj el egy úton, én is egy másikon” – szól a szép moldvai csángó népdal, amely gyermekkorom kedvenc országjáró műsorának, a *Másfélmillió lépés Magyarországon*nak volt címadó dala. Azonban hadd tegyem fel kritikusan a kérdést: mindegy, melyik úton indulunk el, mert mindegyik Rómába (elnézést, Betlehembe) vezet? Ez valóban így igaz? Annyit megtanultam, hogy az Isten által kijelölt és segítségével megtalált útról nem jó eltérni. „Van utad számtalan sok, Uram, és eszközöd”, énekeljük, de mindegyik végcélja Isten igazi megismerése Krisztusban? A messziről érkező bölcsek számára az Örökkévaló által kijelölt út, legalábbis úgy látszik, üdvösségre vezető!

Megtalálják a Messiást, Izrael reménységét. Igaz, *Deus ex machina*, az értelmük/értelmünk számára meglepő módon cselekszik, vagyis értük/értünk és nem ellenük/ellenünk. Mitől/kitől támad bátorság az elinduláshoz? Elég egy égi jelenség ahhoz, hogy az állóvizet felkavarja? Úgy tűnik, a válasz: igen, elég! Az évtizedek várakozásának mozdulatlansága egyszer csak aktívvá, cselekvővé, befogadásra késszé teszi őket. El merjük hinni, hogy akár minket is? Ravasz László írja: „Isten mindaddig csak egy név számunkra, amíg Jézusban meg nem tapasztaljuk jóságát, kegyelmét, erejét és dicsőségét.”

Az evangéliumi elbeszélés alapján úgy látszik, három út tárul elénk, de nem mindegyik hordozza a boldog célba érés örömét. *A bölcseket éppen az asztrológiai ismereteik indítják el az úton Jézushoz*. Kimozdulnak, elindulnak, de mindez csupán arra elég, hogy Jeruzsálembe jussanak el. Ott az Isten írott szavára van már szükségük, hogy célba érjenek. Vajon el tudunk-e jutni lelki útjainkon oda, hogy a sok tennivalónk, gyülekezetekért végzett szolgálatunk mellett, megérkezve Jézushoz, felemeljük őt életünkben, és imádjuk tiszta hódolattal?

Heródest túlzott hatalmi vágya tartja távol Jézustól. Attól, hogy a hallott ószövetségi prófécia üzenete által bizonyosságra jusson, hogy Jézus Izrael népének egyetlen reménysége! Számára Jézus Úrként való elismerése a saját és mások élete felett való uralkodás elvesztését vagy átengedését jelentené. Mi vajon mit féltünk Jézustól? Mit kellene elengednünk, hogy Lelkének gazdagságával megtöltsé életünket? Van esetleg valami életünkben/szolgálatunkban, amiben halasztást nem tűrve változnunk kellene?

A főpapokat, írástudókat pedig hívös rezignáltságuk akadályozza abban, hogy Jézusban felismerjék az Atya felkentjét. Sokan úgy fogják ezt az idei ünnepet is eltölteni, hogy nem érinti őket Jézus születésének története. Mennek tovább, életük útján Isten tudja, mit gondolva, hordozva. Sajnos nem tapasztalták még meg, milyen elismerni/imádni őt, vagy milyen örömteli találkozni vele! Vajon mi hogyan tudunk Isten eszközeivé válni ezen a területen? Ahogy az a boldog, önfeledt felismerés érződik a tanítványok szavain keresztül (Jn 1,45–46). Miközben írtam ezt az igehirdetési vázlatot, elgondolkodtam azon, hogy az első kamaszkori útkeresésemben a rátalálás öröme mennyire teszi ma is élővé szolgálatomat. Hiszen Jézus ma is élő Úr! Az ő jelenléte hassa át életünket, vezesse utunkat, tanácsolja szolgálatunkat dicsősége fényével.

További javaslatok az istentisztelethez

Ének
EÉ 185

Vízkereshti imádság

Világosságnak Atyja, nemzetek Ura! A Jordán vize felett felkentet Krisztust a Szentlélekkel, és Fiadnak mondtad őt, akit sokan megvetettek és kárhoztattak. Jelentsd meg dicsőségedet a mi esendő

életünkön is, akiket a keresztség vize felett saját gyermekeiddé fogadtál! Erőnek és hatalomnak Istene! Jézus Krisztus a betegek meggyógyításával és az örök ige hirdetésével ébresztett hitet az emberekben. Segíts kivetni magunkból a kételkedést, a gúnyt, a kicsinyhitűséget, és teremtsd meg bennünk az új embert Krisztus dicsőséges képmására! Ámen. (Vízkereszt imádság, *Reformatus énekeskönyv*)

Illusztrációk

VERS

Sík Sándor: *A napkeleti bölcsek*

Ama csillag után.

A holdsugaras hideg éjszakán,
Mint egy fehérleő, csendes álom,
Úgy vonult el a komoly karaván.
És elől ment a három.

A sziklás föld mogorván és kopáron
Feküdt el lábaik alatt.
Méltóságos sora a száz tevének
A harmaton halkan haladt.
És mintha fehér árnyak lengenének,
Úgy vonult végig a fehér sereg
A völgyön, ahol nem nőttek virágok,
S a városon, ahol az emberek
Nem virrasztottak és nem énekeltek.
S ahol nem látta őket senkisé.

És így suhant el csendesen
Életre éledt vágya Napkeletnek
Az ezredéves éjszakán.

Ama csillag után.

Lukátsi Vilma: *Csillag az égen*

Csillag az égen,
csillog az éjben
ünnepet hirdet a fénye,
hóködök mélyén,
erdők szegélyén
mennek az utak elébe

Régtelen régen
teljességében
készen volt terve az Úrnak,
ígéretében
idők méhében
jelölte helyét az útnak

Próféciaiban,
oszló homályban
nőttön-nőtt, terjedt a fénye,
akik meglátták,
már Őt imádták,
s messziről jöttek Elébe.

Az égi ívben
mélyen a szívben
ünnepet hirdet a fénye,
ma évről-évre
Nevét dicsérve
siessünk, fussunk Elébe

GONDOLAT

„Van, aki nagynak születik, van, aki naggyá teszi magát, és van, akinek tálcán kínálják a nagyságot.”

William Shakespeare (1564–1616) angol
drámaíró, költő: *Vízkereszt, vagy amit akartok*

„És mégis ma is, így is örökké mennyit ad az élet. Csendesen adja két kézzel a reggelt és a délutánt, az alkonyt és a csillagokat, a fák füledt illatát, a folyó zöld hullámain, egy emberi szempár visszfényét, a magányt és a lármát. Mennyit ad, milyen gazdag vagyok, milyen megajándékozott, micso-

da bőség minden napszakban, minden pillanatban! Ajándék ez, csodálatos ajándék. A földig hajolok, úgy köszönöm meg.”

Márai Sándor (1900–1989) magyar író, költő, újságíró

Felhasznált irodalom

ABLONCZY Dániel 1998. *Máté evangéliuma*. Open Art Kiadó, Budapest.

JAKUBINYI György 1991. *Máté evangéliuma*. Szent István Társulat, Budapest.

JÁNOSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása*. 2., jav. kiad. Fraternitás, Veszprém.

KARNER Károly 1935. *Máté evangéliuma*. Keresztyén Igazság, Sopron.

MAGASSY Sándor 1997. *Óegyházi perikópák*. 2. köt. Magánkiadás, Budapest.

RAVASZ László 2009. *Gondolatok*. Kálvin Kiadó, Budapest.

VARGA Zsigmond 1995. Máté evangéliumának magyarázata. In: Tóth Kálmán – Tarr Kálmán – Szathmáry Sándor – Czeglédy István (szerk.) 1995. *A Szentírás magyarázata. Jubileumi kommentár*. Kálvin Kiadó, Budapest.

VARGA Zsigmond 1996. *Görög–magyar szótár az Újszövetség irataihoz*. Kálvin Kiadó, Budapest.

■ MELICH MIHÁLY